

دایره المعارف دموکراسی

دایره المعارف دموکراسی / زیر مظر سیمور مارتین لیپست؛ ترجمه فارسی به سرپرستی کامران فانی، نورالله مرادی؛ ویراستاران محبوبه مهاجر، فریبرز مجیدی. - تهران: وزارت امور خارجه، کتابخانه تخصصی، ۱۳۸۳.

تاریخچه

دایره‌المعارف دموکراسی توسط انتشارات راتلج (Routledge) به سال ۱۹۹۵ در چهار جلد و به زبان انگلیسی منتشر شد. ۲۱۵ نفر از متخصصان و استادان علوم سیاسی در تألیف و تدوین این مجموعه دست داشته‌اند. ویراستار اصلی کتاب سیمور مارتین لیپست (Seymour Martin Lipset) است که معاون سابق وزارت خارجه آمریکا و از اساتید بزرگ در حوزه نظری علوم سیاسی عصر حاضر است و در همین دایره المعارف نیز مدخل مستقلی به وی اختصاص داده شده است. پیشنهاد ترجمه این کتاب به زبان فارسی، از طرف جناب آقای سید محمد صادق خرازی، معاون وقت آموزش و پژوهش وزارت امور خارجه، ارائه گردید که ترجمه آن نیز به سرپرستی کامران فانی و نورالله مرادی و ویراستاری محبوبه مهاجر و فریبرز مجیدی انجام گرفته است.

ساختار دایره المعارف

ترجمه فارسی این اثر در ۳ جلد و مطابق متن اصلی شامل ۴۱۷ مدخل است که موضوع‌های آن به سه گروه افراد، کشورها و مناطق، و مفاهیم تقسیم شده است در هر مورد صرفاً درباره آنچه که به دموکراسی مربوط می‌شود پرداخته شده است. اهمیت کتاب - بخصوص برای مخاطبان ایرانی آن - در مفاهیمی است که آمده نه اسامی افراد یا کشورها. زیرا بسیاری از مفاهیم برای نخستین بار است که در ایران - و زبان فارسی - مطرح می‌شوند. مفاهیمی که در این کتاب آمده، به تفصیل و به صورتی سیستماتیک و نظام‌مند مطالبی را مطرح کرده‌اند که می‌تواند مورد استفاده و بهره‌گیری دانشجویان، استادان، روزنامه‌نگاران،

کارشناسان و محققان علوم سیاسی (یا علوم اجتماعی به طور کلی) باشد. نگاهی به فهرست مدخل‌ها نشان می‌دهد که در بعضی مفاهیم مهم و اصلی در علوم سیاسی مدخل‌های فراوانی تدوین شده است. از آن جمله است "دموکراسی"، "انتخابات"، یا "نمایندگی". در هر مدخل بخشی از آن مفاهیم به طور جامع بررسی شده است.

ویژگی‌های دایره المعارف دموکراسی:

۱. این دایره المعارف شامل ۴۱۷ مقاله است که توسط ۲۱۵ نفر تألیف شده است و این امر نشان دهنده دقت در انتخاب مولفان مقالات است.
۲. وجود فهرست مندرجات به صورت الفبایی به دو زبان فارسی و انگلیسی
۳. وجود نمایه عام در انتهای جلد سوم در ۱۱۲ صفحه دو ستونی، که به صورت الفبایی همراه با شماره صفحه ارائه شده است و شامل اسامی اشخاص، کشورها، مناطق و موضوعات می‌باشد.
۴. وجود ارجاعات مناسب و مرتبط با هر مدخل به منظور مطالعه بیشتر خوانندگان در پایان هر مقاله.
۵. در پایان هر مدخل "کتابنامه‌ای" آمده است حاوی کتاب‌هایی که نویسنده از آنها برای نگارش مقاله خود بهره برده و یا کتابهایی که می‌توانند برای خواننده علاقه‌مند و جویای اطلاعات بیشتر مفید فایده باشند.
۶. وجود نام نویسنده مقالات در پایان هر مقاله که خود اعتبار آن مقاله را نشان می‌دهد.
۷. وجود تصویر و نقشه متناسب با موضوع مقالات
۸. مطالعه این کتاب برای دانشجویان علوم سیاسی، کارشناسان وزارت امور خارجه و اربابان جراید مفید می‌باشد. با مطالعه این کتاب می‌توان به بسیاری از سوالات در عرصه سیاسی و دموکراسی پاسخ داد.

۹. ارائه ۱۹ سند در انتهای جلد چهارم (جلد سوم ترجمه فارسی) که به نوعی تاریخ دموکراسی است. این اسناد و مدارک گواه آن هستند که دموکراسی - طی حدود ۲۵۰۰ سال - در غرب چه راه طولانی را پشت سر گذاشته است.

۱۰. برای آن که محققان بتوانند باسانی و بدرستی از این دایره المعارف استفاده کنند، هر مدخل به تنهایی آورده شده است و هر مدخل به صورتی مجزا و مستقل به بررسی رکن یا عنصری از پدیده دموکراتیک اختصاص داده شده است.

۱۱. در هر مدخل شرح مختصری آورده شده بصورتی که چارچوبی تحلیلی به خواننده داده شود تا تصویری کلی از نحوه ادغام اجزا به صورت تصویر جامعی از تجربه دموکراتیک داشته باشد.

مطالب دایره المعارف دموکراسی

مقالات دایره المعارف چهار نوعند: زندگینامه‌ها، بررسی کشورها، بررسی مناطق و تحلیلهای موضوعی. زندگینامه‌ها درباره کسانی است که به تصور هیئت دبیران سهم و نقشی در نظریه، عمل یا فهم دموکراسی داشته‌اند. نظریه‌پردازان سیاسی، دانش پژوهان، فیلسوفان، فعالان سیاسی، دگراندیشان یا ناراضیان، انقلابیون و رهبران. زندگینامه‌ها، گستره زمانی بیش از ۲۰۰۰ سال را در بر می‌گیرند.

برخی از اشخاص چنان با موضوع یا فلسفه‌ای خاص مرتبط می‌باشند (مثلاً، جان استوارت میل و سودگرایی) که هم مقاله‌های موضوعی به آنها اختصاص یافته است و هم مقاله‌ای مختصر به شرح حالشان پرداخته است. زندگی‌نامه‌های مفصل - تر درباره اندیشمندان است که به گروه فلسفی خاصی تعلق ندارند (نظیر آکب دوتوکوبا، که کتاب او به نام دموکراسی در آمریکا بر متفکران چندین نسل تأثیر داشته است).

برای انتخاب و شرح و توصیف کشورها و مناطق در دایره المعارف مواردی در نظر گرفته شده است. به کشورهایی که

مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی

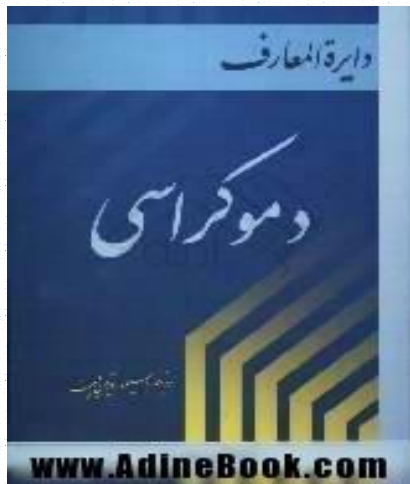
دانشگاه فردوسی مشهد

مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی:

مراجع فارسی (علوم انسانی؛ ۳)

دایره المعارف دموکراسی

The Encyclopedia Democracy

محمود صدیقی

زمستان ۸۶

مفاهیم زیر بررسی شده‌اند: خودمختاری و ملی‌گرایی (ناسیونالیسم)؛ دین، آموزش و پرورش مدنی، و رسانه‌ها؛ حقوق مدنی، حقوق بشر و روابط طبقاتی. و باز هم مقالات موضوعی دیگری در دایره المعارف وجود دارند که به تعامل پیچیده موجود میان دموکراسی، ایدئولوژیهای سیاسی و جنبشهای وسیع فلسفی می‌پردازند. فلسفه‌ها و باورهای گوناگون چه تأثیری بر دموکراسی داشته‌اند و برعکس چه تأثیری پذیرفته‌اند؟ درج ایدئولوژیهای سیاسی خاص، درج ایدئولوژیهای سیاسی خاص، ایدئولوژیها را فقط در صورتی عنوان شده است که پیروان و هوادارانشان نظری مثبت یا انتقادی درباره دموکراسی داشته‌اند.

نکات قابل توصیه برای استفاده از مجموعه:

الف. استفاده از فهرست مندرجات فارسی.

ب. استفاده از فهرست مندرجات انگلیسی

ج. همچنین از ارجاعات درون متنی برای اطلاعات بیشتر خواننده استفاده شده و در انتها نیز منابع مربوطه ذکر گردیده است.

. استفاده از نمایه عام

نمایه (Index)

خواننده می‌تواند برای بازیابی مطالب مستقیماً به نمایه مجموعه در انتهای جلد سوم مراجعه نماید. این نمایه بر اساس اسامی اشخاص، کشورها، مناطق و موضوعها همراه با ارجاع‌های مربوطه به صورت نظم الفبایی آمده است.

تجاری منحصر به فرد در زمینه توسعه و تحکیم دموکراسی داشته‌اند جداگانه پرداخته شده است. و درباره بعضی از کشورها هم در واقع دوبار به بحث پرداخته شده است، یک بار به صورت کشوری جداگانه و یک بار به عنوان بخشی از یک منطقه، با این امید که مسائل محلی و کلی‌تر آنها را نشان داده باشیم. (مثلاً، جمهوری دومینیکن سیر تحول جالبی را برای رسیدن به دموکراسی طی کرده است ولی این کشور جزئی از منطقه اسپانیایی زبان کارائیب هم است که می‌توان احکام کلی‌تری درباره آن صادر کرد). کشورهای (نظیر کاستاریکا) که سهم عظیمی به عنوان دموکراسی دارند مفصل‌تر از سایر کشورها شرح داده شده است. طول مقالات هر مدخل دایره المعارف حاکی از این تصور جدید است که سیاست و اندیشه سیاسی باید در زمینه‌ای گسترده‌تر بررسی گردد. موضوعاتی که در دایره المعارف دموکراسی بررسی می‌شوند عبارتند از: چرا بعضی از دموکراسیها رشد و رونق می‌یابند و بخش دیگر رو به ضعف می‌گذراند؟ کدام شرایط اقتصادی، اجتماعی و سیاسی اسباب ظهور جوامع دموکراتیکند؟ نقش اندیشمندان، سیاستمداران و دولتمردان در پیدایش حکومت‌های دموکراتیک چه بوده است؟ و دموکراسی در مناطق گوناگون جهان چگونه پدید آمده است و... پاره‌ای از مقالات موضوعی، بیشتر به نهادها و فرایندها می‌پردازند تا نشان دهند که راه و رسم دموکراسی‌ها در عمل چیست مانند: هیأت‌های قانونگذاری و مجالس شورا (پارلمانها)، نظام مهار و موازنه، رفتار رأی‌گیری، جنبش‌های اعتراض آمیز، و تأمین رفاه. سایر مقالات به بررسی پیشفرض‌های اساسی و دموکراسی اختصاص دارند: حقوق و وظایف شهروندی، آزادی بیان، آزادی مطبوعات، آزادی اجتماعات، ساز و کار (مکانیسم)های لازم برای مسؤول و پاسخگو کردن دولت در برابر شهروندان و حمایت قانونی از حقوق فردی و گروهی در برابر اقدامات خودسرانه دولت. علاوه بر اینها، خواننده دایره المعارف می‌تواند به مقالاتی مراجعه کند که در آنها پیوندهای دموکراسی با